

Az értékek

A hétköznapi szóhasználatban *értéknek, értékesnek* azt mondjuk, ami számunkra fontos, lényeges valamilyen szempontból. Emiatt az értékek nagyon különbözőek lehetnek.

- konkrét, *kézzelfogható, anyagi* (materiális) értékek (pl. ékszer, pénz, lakás, autó stb.)
- elvont, „*eszmei*” *szellemi* (ideális) értékek. Ide tartoznak a boldogság, a jóság, szeretet stb.

Tudományos szempontból a *filozófia* foglalkozik az értékek kérdésével. A filozófián belül az *értékelmélet* (axiológia) keres választ arra, mi értéke van az egyén számára a világnak ill. melyek azok az értékek, amelyeket cselekvésünk által meg kell valósítanunk.

Az értékeknek, mint filozófiai (minőségi) kategóriáknak érvényessége, független az értékeket „hordozó” személyektől, dolgoktól.

Az értékek bizonyos *értékrendet, rangsort* (hierarchiát) alkotnak.

Az értékek különbözősége alapján különböző értékfelosztások, rangsorok létezhetnek:

- elsőrendű értékek
- másodrendű értékek.

Az emberek között általában különböző *értékrendeket, eltérő értékelési módokat*, rangsorokat találunk (pluralitás), bár vannak *közös értékek* is. (pl. ma Magyarországon a szabadság, a demokrácia, a félelem nélküli életmód általánosan igényelt „életérték”).

Az értékrendek egyénenként és az adott társadalom szerint is különbözhetnek!

Így az egyes értékek érvényesülése a *gyakorlati életben* bizonyos fokig függ az adott társadalom uralkodó értékrendjétől, kultúrájától is. Az *egyén* esetében pedig függ az illető „én-erősségétől” és kialakított világnézete ill. értékrendje szilárdságától.

Az értékek a *cselekvésben realizálódnak* ill. a cselekvések realizálják az értékeket. Egy cselekvés természetesen csak akkor értékes, ha jó.

Ahhoz, hogy az ember megfelelő értékeket válasszon, és ezek szerint cselekedjen, szükséges az is, hogy:

1. ismerje azokat (az értelem szerepe),
2. elfogadja (az érzelem, az állásfoglalás szerepe),
3. és érvényesíteni is tudja cselekedeteiben (az akarat szerepe).

Az első két feltétel megléte magában nem elegendő, ha nincs elég akarat a megvalósításhoz!

Az ember életében alapvető szerepet játszik az *értékelés* és az *értékek szerinti cselekvés*. Az értékelés a minden emberben meglévő értékélmény-igényt hivatott kielégíteni. Ezért *értékrend nélküli* emberről nemigen beszélhetünk. Beszélhetünk azonban különféle *értékvesztő emberről*. Ilyen az aggályoskodó, a rezignált, a cinikus, az anarchista, a szolgálalkú ember stb.

Egy 80-as években végzett hazai felmérés alapján a fiatalokra a következő értékhierarchia volt jellemző:

1. jó családi élet
2. jó egészségi állapot
3. jó emberi kapcsolatok
4. megfelelő munkahely
5. megfelelő anyagiak
6. megfelelő lakás
7. műveltség
8. örömteli munka
9. kiegyensúlyozott szerelmi élet
10. elegendő szabad idő
11. érvényesülés
12. a közügyekbe való beleszólás lehetősége.